Број 119. У Новом Саду, у понедељак 4. (17. јуна) 1912. Година XLVII.

Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. на четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију за свеј остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура

Поједини јутарњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т Чавића. — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо

Поједини јутарњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008.

Завађени народи у Аустро-Угарској.

У добу крилатица, које се дижу небу под облаке; у добу електрике, која по ваздушном простору, без жица, преноси на далеко мисли људске; у добу када су све гране науке достигле развитак, о каквом нисмо сањали ни ми, а камо ли очеви и дедови наши: у томе добу опажамо, да разне народе и синове једне државе још исто тако завађају и изигравају на штету њихову, као и пре више стотина година. Права човекова и права народа изигравају на рачун застарелих начела, и када загледамо у политику појединих кругова, чини нам се, да је још увек уоколо густи мрак, који спречава људима да виде себе, а још више оно, што је око њих.

Може ли то још дуго трајати? Ми смо гледали и слушали пре неколико година, за време загребачке парнице, како су у Хрватској и Славонији грмели против Угарске, ко да је она крива, што се у Хрватској и Славонији одигграваху онако бедни догађаји. Истина је, да влада угарска није била у стању, да свом снагом својом заштити Хрватску и Славонију од оне велике беде и покора. Угарска влада дозвољавала је да иде како је ишло.

Није нам намера да је бранимо. Али је било и сувише познато, да тој влади није пало ни на памет, да започиње ту парницу. Узде, које су управљале том парницом, биле су и одвише видне, оне су дириговане из Беча. Познато је, да су онде имали оне лажне списе, који су изишли на видело у Фридјунговој парници. На основу тих списа тражили су, да се у Хрватској и Славонији отпочне велеиздајничка парница, а кад су се у круговима угарске владе зачули противни гласови, онда смо сви ми читали у потпуштеним бечким листовима, како је у велеиздају умешан и тадањи министар Фрања Кошут. Под ужасним притиском зећуткани су у Угарској сви они, који су били против те парнице.

Не може се то одобрити тадањој угарској влади, па ни онима, који су ишли у том питању за њом. Али је и сувише чудновато, да је сва кривица остала на Угарској и да су у Хрватској и Славонији, у исти мах када су проклињали Угарску, градили се потпуно невешти према ономе правом кривцу, који је отпочео ствар и који је тражио, да се она парница отпочне и да се на онај начин води. То није било ни најмање скривено. Беч је све приправио и извео, и после се смејао, како се због тога шири мржња између Угарске и Хрватске и Славоније.

И то је тако ишло и даље и иде већином и даље. Када је у Хрватској и Славонији проглашено комесарство,, било је и сувише добро познато оно огњиште, на коме је то скувано. А опет се у Хрватској и Славонији отпоче ширити силна мржња против Угарске, као да је Угарска имала у томе својих прстију.

Напослетку је и ту избио клин из вреће. Показало се да је уз одобравање Беча било могуће, да се погази и угарска уставност; показало се, да угарска влада нема никакве везе са држављанима. Онај силан новац, који је утрошен при последњим изборима за угарски сабор, долазио је већином из Аустрије, и данас је јасно, да једна иста рука гуши и Хрватску и Славонију и Угарску, а уједно уме да удеси, да се због тога у пуној мери не туже на њу ни овде ни тамо, него да се оба страдалника побију између себе.

У Округићевом комаду „Сађурица и шубара“ долазе два слепца, са којима Митар катана тако поступа. Али се то тамо може разумети, јер су оно слепци, који немају очња вида. Али како је то овде могуће?

То је могуће тако, што су и у Угарској и Хрватској и Славонији још увек очајне политичке прилике, а нарочито у погледу изборног закона. Огромна већина држављана и овде и тамо нема свога бирачког права, те на површину искачу већином људи, који нису дорасли да говоре у име народа, а који стоје под разним притисцима и имају неких својих интереса. Па ако и нису слепи, долази им згодно, да се граде слепи.

Са тога гледишта веома је значајна она изјава, што ју је председник српске народне радикалне странке др. Ђорђе Красојевић изговорио на прошлом великом збору у Новом Саду, где је била реч о општем тајном гласању. Он је изрекао велику несумњиву истину, да ће се прилике и у Угарској и у Хрватској и Славонији поправити само онда и да ће се споразумети само онда, кад и овде и тамо будемо имали саборе изабране на основу једнаког и тајног гласања.

И то је истина! То ће се догодити онда, када народна струја победи, а устукне она политика, која одржава данашње стање, да може завађати земље и народе и чинити шта хоће. И зато је борба за опште тајно гласање од огромног пресудног значаја. И зато се многи тако очајно опиру увођењу општег тајног гласања. Но да се та борба што пре може решити, треба да прогледамо, да уочимо извор злу, јер док с тим нисмо начисто, не можемо победити. Докле ћемо се већ као она два Округићева слепца Арсеније и Пантелије туђи због оног, што нам је обојима урадио — трећи.

Поступак Цувајеве цензуре.

Загреб, 1. јунија 1912.

II.

Да се види, како поступа загребачка цензура, шаљем вам кратку биљешку, која је имала изаћи у 18. бр. „Српског Гласника“, али ју је цензура брисала. Та биљешка од ријечи до ријечи гласи:

„Разјашњење:

Према наредби кр. повереника од 3. априла (по н. к.) т. г. број 1595. мора се

ПОДЛИСТАК.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У МОЛУ.

Шест година је прошло, од како није било позориште у нашој средини. Сад нам је дошло, истина у мало незгодно време, но ми се ипак зато надамо, да се и садање гостовање неће завршити мањком, јер иако нас је само шака интелигенције, упели смо се, да с образом испратимо мезимче народно. Нема интелигентније куће, а да се није претплатила, мада су цене врло високе. Прво место 5 круна, друго 3 круне, а и остала су скупа Лепо се је одазвала и многлемена интелигенција молска, а како нам долази омладина и неколико српских породица из Аде, позориште нам је досада добро било посећивано. Низ приказа је одпочет „Јесењим маневром“. Ми би истина много већма волели, кад би за нашу публику давали комаде са здравом садржином, који би доиста били и васпитни, али пошто нам се доказивало да ће оперете пунити кућу, а пошто и ми сами себи сугерирамо (да би и ми доказали, да нисмо заостали за префињеним укусом варошана) да волемо оперете, изабрали смо 4 оперете. „Јесењи маневар“ је приказан у Молу скраћен и то доста скраћен Нравоучења нема, с тога о садржини не вреди трошити речи. У том комаду је добро глумила и одлично певала гђа Савићка. Добро је певала и гђа Јовановићева. Цвијановићево певање се боље допада од певања г. Крањчевића. Г. Динуловић је вешто одиграо добровољца Валерштајна, не мање вешто је одиграо и г. Динић своју улогу.

У недељу 20. маја Франц је разносио плакате „Чучук Стане“, али је изјављивао, да то неће бити довече „јер су болесни“, него ће бити „Учитељица“. — Интенција писца „Учитељице“ је красна, но држимо, да је многи нису разумели, јер су и наши одбори тако слични Бродијевом одбору, да се бојимо, да средина која бира таке одборе, исто тако није могла разумети „Учитељицу“, као што је нису разумели ни Бродијеви одборници. — Прилике и околности лепушкастих младих учитељица вешто је изнео писац, али да ће један јак женски карактер на крају крајева ипак изабрати за сапутника богатог слабића, који сам изјављује, да је спао на њену помоћ, а да ће одбити од себе правог човека, таком се расплету нисмо надали. Она је требала уздигнутом главом отићи са човеком, а не вратити се натраг

Главне су улоге имали: гђа Марковићка, Матејић и Динић. Гђа Марковићка је имала да прикаже младу учитељицу, која је запојена новим идејама и љубављу према свом позиву Да је та учитељица била обична девојка, назора обичних фрајлица, која о друштвеним питањима говори сасвим површно, управо тек нешто зна о њима, те и не говори о њима из уверења које базира на потпуном разумевању истих, него говори, да покаже да осим штрбецања страних језика и облигатног „свирања у клавир“ има још једну препоручитељну способност за удају, — е онда би се доиста поклонили гђи Марковићки и признали би јој, да је своју улогу савршено одиграла Али та је учитељица оспособљена за наставницу средњих школа, она, не да је посвећена и то темељно у најновија социјална питања, него она има и план по коме мисли да своје идеје оствари. Она је један сталожен женски карактер са јаком вољом, те би требало, да из ње бије енергичност, не само у моментима најјачих афеката, него цело биће њено треба да чини утисак одлучне енергије, јер једино енергична учитељица може да оде са уздигнутом главом, као што је и дошла. Гђа Марковићка је приказала учитељицу као полупатриархалну жену и донде, докле је она — по Бродији — културна жена.

Г. Матејић је лепа и интелигентна појава. Да уме да осећа и да своје осећаје природно исказује, а да уз то разговетније говори, био би врло добар глумац. Он истина по некад букне, али неприродно. Та неприродност код њега као пресечена престаје и по том следи монотон брз говор. Осећај треба да расте, док не достигне своју кулминацију и по томе да опада. Истина, у узбуђењу он почиње са кулминацијом, али опадања мора да буде. Г. Динић и гђа Тодосићка су без замерке одиграли своје улоге.

„Женидба Јанковић Стојана“, је врло лепо приказана. Само је певање било нескладно. — „Кир Јању“ је г. Добриновић красно приказао. Сумњамо, да ће га после њега ико бити кадар тако приказати. И остале су особе добро играле. — У „Голготи“ нас је гђа Марковићка очарала игром својом Те вечери смо гледали у њој праву уметницу. Господин Матејић је у „Голготи“ играо улогу која њему одговара, хладног вереника који напушта своју вереницу. Такав вереник нема осећаја, баш као што их и г. Матејић нема, те с тога и правнајемо г. Матејићу, да је те вечери добро доиграо своју улогу. Г. Гошић нам је добро при-

први примерак сваког загребачког политичког листа предати редарству ради обављања цензуре. Док се цензура не обави, не сме се даље дотични број листа умножати под претњом глобе од 500 К.

Недељни листови, као што је „Српски Гласник“, добивају решење, у ком им се саопштава, шта је цензура у дотичном броју запленила (брисала) тек након 24 сата.

На темељу тога решења мора уредништво за празна места саставити нови текст јер се према цитираној наредби не сме по спољашњости листа опазити, да је на цензури што брисано.

Тај нови текст се онда мора сложити и у штампаријама, где се штампају листови на ротационим машинама, као што је то случај са штампаријом, у којој се штампа „Српски Гласник“ — поновно слог лијевати. Након тога се по други пут исти број са исправљеним садржајем штампа опет само у једном примерку, који се предаје поновно на цензуру. На цензури се тај број листа опет задржи даљна 24 сата, након чега полиција издаје кратко решење, којим се штампарија и уредништво листа обавешћује, да се слободно може односни број даље штампати или се наводе опет она места, која су касније заплењена.

У првом случају је читава процедура фактично обављена тек након 24 сата, а у другом се случају цела процедура понавља тако, да недељни лист, који је био првобитно сасма уређен већ н. пр. у петак око 11 сати до подна, може се коначно више пута за читаоце штампати и претплатницима фактично разаслати тек у понедељак или још каснији дан око подне. С тога молимо да наши п. н. претплатници имају ове околности на памети те извине задоцњавању појединих бројева листа.

Уредништво „Српског Гласника“.

Сам поступак полиције при заплијени ове биљешке је право изазивање.

Досада је и код загребачке цензуре уводним чланком сматрано и називано оно, што је по садржају и облику свом фактично уводни чланак. У једном листу као такову није никада сматрана једноставна биљешка, којом уредништво упозорава на нешто читаоце или позива на обнову претплате.

Тако је било и са наведеним „Разјашњењем“. Оно је стајало на мјесту прије уводног чланка у ком је била ријеч о „привременом ријешењу министарске кризе у Србији“.

Полиција је након прве цензуре издала кратко ријешење, у ком је наведено, да се има брисати цио уводни чланак са насловом. На темељу тога читава прва страна листа добила сасма други облик и садржај, јер је на прву страну дошао подлистак и још једна биљешка, која се односи на претплатнике и тако је након 48 сати поново лист враћен полицији. Тек доцније је стигла обавијест од полиције да је цензура фактично брисала биљешку под насловом „Разјашњење“, а не уводни чланак те да се фактично ради о погрешној стилизацији самог првобитног решења.

Послије свега тога је уредништво морало на врат на нос писати нови уводни чланак и настојати, да опсегом буде једнак оним двема биљешкама, јер је слог првобитног уводног чланка већ био разложен, половица прве стране испуњена подлиском те би се у недоглед продужило коначно штампање листа, ако би све то изнова слагало и т. д.

И тако је дошло до кратког новог уводног чланка под насловом „Покрет против Тисине политике“ у 18. броју „Српског Гласника“, да је исти (18.) број листа, за који је оно фактично предало у штампу све рукописе већ у прошлу сриједу т. ј. 23. маја (5 јуна), коначно тек ноћас штампан, а тек данас разаслан читаоцима!

Нови Сад, 4. јунија.

Војена реформа у горњем дому. У прошлу суботу је горњи дом са великом већином гласова примио законске предлоге о војеној реформи. Седница је трајала од 11 сати ујутру, па до $8^1/_2$ сати увече. Расправа је била жива, и опозиција је изнела гомилу необоривих разлога. Није помогло. Католичке великодостојнике су одвратили од опозиције, неке још пре седнице послали кућама, а именовани чланови горњег дома, огромном су већином гласали за реформу, коју је сабор поднео. При првом гласању видело се, да је влада искупила 174 своја члана. Опозиција је добила само 33 гласа. Онда је већ била ствар свршена и чланови су се почели полако разилазити; оно друго их се није много тицало.

Нови Сад, 4. јунија.

Избори за епархијску скупштину и „Србобран“. Поводом нашега чланка под насловом „Изборна борба за епархијске скупштине“ донео је „Србобран“ нов чланак, у којем покушава, да ублажи рђав утисак свога чланка. Пре свега „Србобран“ се правда, да он није својим присталицама препоручио, да се сложе са подрепашима, него с онима, који хоће да се држе автономног програма самосталне странке. Дакле „Србобран“ се одриче подрепаша. Али самосталски саборски одбор још увек их потпомаже ув највећа насиља. То се најбоље види из одлука саборског одбора гледе црквених општина у Стапару, Товаришеву, Молу, Ади, Надаљу и т. д. У Ади и Надаљу затрпава највеће подрепашке свињарије. Да би могао учинити по вољи подрепашима, гази законске прописе безобзирно. Ми смо све то изнели и доказали, али „Србобран“ се свему прави невешт. Све ово ради за подрепаше Марко Богдан, рођени брат дра Живка Богдана, *владиновца*, који је и сам владиновац, а разметао се, да он има од државног секретара Јесенског писмо, да ће добити брахијум. Министарско решење о товаришевској општини достављено је саборском одбору, док је био на окупу, *у експрес-писму*. Што ли се Јесенски толико жури, да помогне „самосталцу“ Марку Богдану?

Не стоји, да је у бачкој епархији анархија, али је истина, да самосталски саборски одбор суди страначки и гази законе, само да задовољи подрепашке страначке захтеве. Помаже оне људе, који су спремни да прихвате не само синодални штатут, него и теже нападаје против автономије.

У темишварској је епархији радикална странка увек јака, али при изборима за епархијску скупштину увек су почињена велика насиља, па стога није могла доћи до победе. Противници радикалне странке у тој епархији били су таковвани алмажани (мешавина демократа, браниковаца и подрепаша). Они су стицали већину помоћу политичких власти и свих свештеничких заступника. Међу световњацима је увек била наша већина. „Србобран“ је позвао све противнике радикала, да се сложе у борби против радикалне странке, јер забога, ми не бисмо своју победу скромно забележили као победу над калуђерским подрепашима, него би то употребили против целе самосталне странке. Али „Српски Глас“ је отворено изнео, да демократе не могу са Младеном Пилићем и Марком Богданом, који нису самосталци, него подрепаши, јер бране синодални штатут. „Србобран“ и после тако јасног писања прави се невешт, јер бајаги они у Загребу не знају, да ли то стоји. Али зар не верују ни људима око „Српског Гласника“? У темишварској епархији има демократа, који се признају и за самосталце. Они су се досада бар одлучно борили против синодалног штатута и подрепаша. Али Младен Пилић и другови, који су издали неки проглас под фирмом самосталне странке, нису ништа друго него подрепаши. Демократе су међу собом сложни. Међу њима нема раздора, али су се разишли са подрепашима. Да ли их „Србобран“ упућује на слогу са тим подрепашима, који бране синодални штатут? Истина, „Србобран“ признаје, да у самосталној странци нема места онима, који брани синодални штатут. Али зашто упућује демократе да се сложе с подрепашима? Зар да помогне подрепашима да победе?

Избори изборника још теку, па ће се видети, да је радикална странка и у темишварској епархији јака.

Политички преглед.

21 милијон динара за српску војску.

Пишу нам из Београда: Финансијски одбор народне скупштине, саслушавши извештај војног министра ђенерала Путника одобрио је за наоружање војске не само 2 и по милијона, колико је влада тражила у први мах, него *20 милијона 972 хиљаде и 668 динара*. Осим тога одобрио је *500 хиљада динара министру спољних послова* за покриће ванредних издатака. Какве ће се набавке извршити за војску и који су ванредни издаци министра спољних послова, то се не износи на јавност. Ови издаци покриће се овако: 4 милијона динара из државне готовине за 1912. годину, 4 милијона круна од продаје фурде и старог неупотребљеног војног материјала, 2 милијона из прихода алкохолског монопола, а за остатак од 11 милијона да влада поднесе предлог на је-

---

казао „Жарка“ мезимца, који живи — и после материјалне пропасти очеве — себичним и доследно гадним животом, који нема осећаја ни за своје најрођеније. Штета што писац није изнео и прошлост Жарковог васпитања. То би била в ло добра поука за многе богате родитеље, који неразумно васпитавају мезимче своје. Добро су играле — у овом доиста красном комаду и остале особе, особито г. Васиљевић и гђа Васиљевићка. Само би некојим члановима препоручили, да замоле шаптача, да не издаје баш тако здраво не знање њихових улога.

„Чучук Стану“ би требало скинути са репертуара. У „Чучук Стани“ се Хајдук Вељкови момци приказују као најординарније лопуже, те што гадну сенку баца на Хајдук Вељка. Миља, жена, пак води са девојкама тако пикантне разговоре, па нам изгледа, као да писац живо жели да убеди, да није истина све оно, што се говори о стидљивости и невиности српских девојака. Чланови су с вољом играли то парче, али бадава, када мало доброг и лепог има у њему. Жао нам је, што морамо приметити, да је певање чешће вређало ухо публике

У суботу, 26. маја је приказиван „Луксенбуршки гроф“. Грофа Луксенбурга је играо г Кранчевић. Добро је певао. Гђа Савићка је красно певала у глумила. Г. Динуловић је одлично играо Василија Василијевића, само је требао пазити, да је одмах у почетку заузео тако држање тела, како би га могао доследно до краја држати. Реуматичан старац не може онаком лакоћом скакати, као г. Динуловић. Гђца Јовановићева је красно одиграла Жиљету. Г. Цвијановић је лепо певао, само треба да су му покрети природнији.

У недељу, 27. маја давана је „Коштана“. Коштану је играла лепо и доста страсно гђа Матејићка. Замерамо јој само, што је за оно време, док друге особе говоре, индиферентна према њима и што за то време разгледа публику. Г Добриновић у улози Хаџи Томе, ни мало се није жестио, што му син на Ускрс бекрија са Циганима и Коштаном. Он је са тако мало темперамента играо, да нам је изгледало да ћемо морати променити мишљење о њему. Отац, коме јединац син забаса, треба да се љути и то од срца. Но за други део своје улоге, где и он сам банчи, морамо признати, да је красно одиграо. Из игре г. Спасића никако нисмо могли да видимо слику Митка, која „банчи од дерта, јер жали за младос“. Г. Матејић је Стојана одиграо те вечери с вољом. Г. Динић је исто тако врло добро одиграо улогу своју. — У „Коштани“ ако особе не играју страсно, онда је то парче без икакве вредности

Приказ Судерманове „Части“ био је врло добар. Те вечери смо се уверили, да наше позориште располаже одличним драмским снагама и да је штета форсирати оперете на уштрб драме. Постављати јачу страну, а форсирати слабију, то је бесмислица. Ја нећу да спорим, да би добро и лепо певање пунило кућу, али наше друштво слабо пева. Имамо свега 2 певача и 2 певачице. Кор је слаб, басисте н. пр. немају ни једног Нашто онда форсирати оперете?

Роберта Хајнека је играо г. Спасић. Тешка и красна је та улога, али је г. Спасић тако одиграо, да му ми признајемо, да је те вечери био прави уметник. Са осећајем и разумевањем је играо Исто тако су добро играли: г. г. Васиљевић, Динић, Динуловић, Матејић; гђе Динићка и Васиљевићка. Алму је добро приказала гђа Гошићка. Са похвалом спомињемо игру гђце Јосићеве и г. Спиридоновића и осталих особа. — „Част“ је била најјаче парче, и најбоље приказано од свију.

сен. Министар војни се овлашћује, да за боље чување границе из државних магазина раздели 5000 брзометних пушака с муницијом. Ове издатке контролисаће скупштински одбор. Око овог предлога развиће се у скупштини жестока борба, али ће предлог ипак бити усвојен, јер то захтевају интереси Србије. Влада ће набавити брдске топове, крилатице, машинске пушке, ваздушне лађе и муницију. Занимљиво је, да су листови, који стоје у туђинској служби, надали велику дреку и не признају потребу овог издатка.

Русија и Шведска.

Чувени Швођанин, одважни путник по непознатим крајевима Азије, *Свен Хедин* издао је једну књигу под натписом: „Једна опомена“ У тој књизи упозорава своје земљаке и Европу на опасност, која прети Шведској од стране Русије. Свен Хедин износи у својој књизи, како Русија већ од две стотине година тежи да изиђе на које светско море. Источно Море не одговара више потребама Русије. Луке на Источном Мору су већи део године затворене ледом, а осим тога у њихову суседству налазе се јаке флоте страних држава. И така силна држава са великим и пуним живота економским развитком, као што је Русија, не може се вечито задовољити са таким ограниченим положајем. Још од Петра Великог теже Руси на отворено море, да „добију ваздуха“. Они подносе грдне жртве, у крви и новцу, да постигну ту своју сврху. Колико су само силних жртви поднели, да се учврсте на обалама Тихог Океана на далеком Истоку. Јапан им је помрсио тај рачун. Али Русија за то не мирује. После тога бацила је око на обале Индијског Океана и почела продирати у Перзији. Изгледа, да јој за сада у томе не смета Енглеска, али чим руске чете пређу у јужну половину Перзије, Енглеска ће изменити своје држање. Енглеска ни по коју цену неће пустити Русију на обале перзијских залива. И тада, како Ледено Море не може се узети у рачун, остаје Русији још један једини излаз, и то: на Атлантски Оцеан. Има управо 200 година, како Русија подједнако стално тежи на Атлантски, Тихи и Индијски оцеан. Почев од Петра Великог отклањала је Русија све препреке, које су је одвајале од Источног Мора. Прво јој је поглед пао на Петроград и покрајине на Источном Мору. Тада су те покрајине са швођанским храмовима и гробовима огрезле у пламену. То је био први корак Русијин према Атлантском Океану. Други корак је учинила пре сто година, када је отргнула Финску од Шведске. Данас је московиљска Русија Финску већ сварила и сада се чврстим корацима ближи границама Шведске. Шта данас дели Русију од Атлантског Океана? Од крајње станице на железничкој прузи у Финској, Торнеје, до Лингенфјорда има ваздухом 430 километара. „А шта тај размак значи за народ који је изградио најдужу железничку пругу на свету, кроз шуме, брда, мочари и непреходне крајеве?“ — пита Свен Хедин. Па одговара: За Русију ће пут до обала Атлантског Океана бити само једна шетња.

Изасланство краљевине Србије у Москви.

На откриће споменика руском цару Александру III., који је ових дана откривен у Москви, изаслала је краљевина Србија нарочито изасланство под предвођењем Николе Пашића. Српско изасланство је дочекано у Москви врло лепо и чланови изасланства били су предмет особите пажње од стране званичне Русије и руског народа. Изасланство је на споменик положило венце краља Петра и Српског Народа. У петак је цар Николај примио изасланство краљевине Србије у нарочиту аудијенцију. Том приликом је цар Николај одликовао Пашића орденом Александра Невског првог степена, а остале чланове изасланства другим одличијима.

Дописи.

Карлово. (*Побожно дело. Пои Милош насео. Тражи дукате Чивутски магазин*) Код нас у Карлову дешава се, можемо рећи, баш свашта, и лепих и ружних и смешних ствари, за које треба и други Срби да знају; па кад неће нико други да пише о њима, дозволите ми, да ја напишем, како знам.

Ево вам прво једна лепа ствар. Наше две вредне и добре учитељице Анђелија Живанчева и Јулка Цуцића заузеле се код наших Српкиња ратарки, те прилозима начинише за нашу св. цркву једно дивно небо Небо је други дан Узкрса осветио наш парох Миливој Јовановић и у лепом говору истакао родољубиви рад наших Српкиња, похвалио њихову љубав према св цркви и позвао све, да се на њих угледају. Наше учитељице имале су у овом послу доста труда, али некаа не жале, јер љубав народна, коју им наш народ на сваком кораку указује, велика је награда. Као јучитељице оне су нам до сада у школи најбоље биле (управо оне једине од свих учитеља наших ии вреде), а овим својим радом доказале су, да су ии у другом послу народном на своме месту. Само нека истрају.

У вези с овим, да вам пишем и о јједној гадној ствари. Кад су наше учитељице скупљале прилоге за небо, онда је, на жалост, наш поп, Милош Пејић засукао рукаве, па мислите да се заузео да помогне рад учитељица! Боже сачувај, јер он до сада није још ништа добро урадио, — па је почео одговарати поједине Српкиње, , да не дају прилоге, само да не би успеле наше уучитељице. Боже мој, да ли још има где на свету таковог попа, који ради баш против своје рођене цркве, од које се храни, и то баш добро хррани! Само што су га наше Српкиње ратаркиње тако убриса ле, да му је нос још и сада модар. Успео је у том свом послу код наше такозване интелигенције, јер осим поп Миливојеве попадије и споменуте две учитељице, ниједна од „госпођа“ није хтела ништа да приложи. Да добра пастира, нигде нга не било!

Да вам сада јавим и за једну смешну, али врло жалосну ствар. Да видите каквих све може да буде наших ратара. Отприлике пре три месеца дошле су две Циганке у кућу једног нашег ратара, па су га толико залудиле, да у његовој штали имаде закопане три полувеке дуката, које чува некакав старчић, да је сасвим обневидео, те је на свој мали капитал од некаквих 16 јутара земље без новчића дуга подигао 16.000 (шеснаест хиљада) круна дуга, па све то дао Циганкама, које су тобоже спалили сав тај новац. Још су му забраниле, да никоме не сме говорити о тој ствари, јер ће сви у кући полудети. Он је јадник ћутао, док се није уверио, да од дуката нема ни трага, па је тек сада казао читаву ствар. Полиција. тражи Циганке, али ће бити онако, кво што су му казале Циганке, да ће видети свој новац, кад види свој потиљак. Читава је то приповетка, какко су му измамиле тај грдни новац, али нашто прриповедања, кад ће се сигурно наћи још глупака, , који ће се дати тако страшно вући за нос.

Већ сте јавили, како је наша привремена учитељица, Бранка Милосављева, од школског стана направила чивутски магазин; али не знате оно што је најлепше. Сад је она тужила епархији наш школски одбор, што не ће да своје школе претворе у магазине за вуну, а ево да се опкладимо, да ће још школски одбор бити крив, и то зато што су у њему радикали, а „чика Марко“, господар темишварске епархије, страшно мрзи радикале. Живи били па видили. Али ипак велимо нашој учитељици: „Ко за туђом вуном пође, сам острижен кући дође!“ Нека госпођица проба да се још једном бира у Карлову, па да видимо, колико ће добити гласова (осим поп Пејићевог, кога и онако не бројимо ни у шта).

Зар нисам казао истину, да се у нашем славном Карлову догађа свашта, баш као на вашару.

Један од оних „простих“.

Вести из места и са стране.

После атентата на Цувија.

Бечки „Цајт“ јавља, да Цувај и Акурти хоће да приреде велико хрватску гарницу, па опомиње позване, да им не нађу на лепак. Од 80 ухапшених младића 8 рица су Срби, а остали су Хрвати. Полузванична бечка „Информација“ препоручује публици, да не прима све за готово, што се из Загреба јавља, јер вести о завери у Цувајевој и Акуртијевој земљи нису поуздане. Из Дубровника јављају, да је тамо одржана преметачина код 20 ђака Шест гимназиста су задржани у притвору, пошто су их осам сати преслушавали. Очекују се нова хапшења Из Загреба јављају, да су од ухапшених свеучилишних ђака пуштени на слободу 22, али им је речено, да морају стојати суду на расположењу. Највише се поступа против гимназиста. Рачуна се, да има у тамницама до 120 ђака. Из Копривнице, Карловца и Крапине (где има само нижа гимназија) дотерано је у Загреб 20 гимназиста. Понајвише се лове вође ђачког штрајка. Истрага се води на основу једног нађеног средњешколског „револуционарног“ штатута, па се то хоће да доведе у везу са атентатом. Јукића полиција непрестано мучи. У његовој ћелији увек су по један или два полицаја, па га непрестано испитивају и не даду му да спава, због чега је као изван себе, па је у раздражењу довикнуо: Има још Јукића и револвера! То је полиција једва дочекала. Ухапшени не добивају у затвору ништа друго него мало чорбе и хлеба. У Загребу и другим местима настављају се хапшења. Ђака само нестаје, и никоме се не јавља, да су ухапшени. Фотографу Рехницеру, чије су плоче и фотографије групе ђака у Београду с Јукићем биле заплењене, затворила је полиција атеље и одузела му је занатску дозволу. И у Задру је извршена преметачина код више гимназиста, којом су приликом заплењена многа писма. Неколицину је ђака полиција ухапсила. Хрватски ђаци у Прагу послали су са свога збора загребачкој влади брзојав ове садржине: Чујемо да нашег друга Јукића злостављају у затвору. Треба правити разлику између оног, што је учинио Јукић и дела обичног злочинца. У Хрватској и обичан крадљивац стоји под заштитом закона. Протестујемо одлучно против инквизиторског мучења и изјављујемо свечано, да ћемо се против тога борити са свима средствима, која нам стоје на расположењу.

Соколски слет у Прагу.

Да српски, хрватски, бугарски и словенски соколи у проласку кроз Беч не би имали тешкоће, одлучило је свесловенско друштво „Славија“ у Бечу да им у свему пружи помоћ. „Славија“ ће се бринути за врло добра и јефтина ноћишта (по могућности бесплатна), она ће одредити путовође, који ће без икакве награде госте дочекивати на станицама, показивати им знаменитости у Бечу, а што је најглавније, сачуваће их од разних наметљиваца и настојаће, да госте за мале новце што боље прођу пазећи при том да словенске паре остану међу Словенима. Друштво или појединци, који би се хтели послужити овом помоћи, нека се обрате на адресу: „Slavija“ Wien IV. Scheifmühlgasse, 6. За одговор нека приложе белег од 10 потура. Телеграми се шаљу на адресу: „Slavija“ Wien IV.

Страдање Срба у Турској.

Јављају из Новога Пазара: Свештеници Коста Кулагић, Прокопије Петровић, Недељко Кремановић и Хаџи Самујило Стевановић дошли су у Нови Пазар и изјавили митрополитском намеснику, да више не смеју ићи по својим парохијама, јер им је живот у опасности од муслиманских чета, које непрестано туда крстаре. Црквена општина се одмах обратила политичкој власти, да се свештеницима омогући вршење дужности. Али одмах затим, када је са свештенацима седео пред хотелом Косово, намесник прота Тома Протић, испалио је на њега Суља Абит два метка из револвера окрзнувши га код левог ока. Сула би га и убио, да се револвер није код трећег метка покварио и прота успео да побегне.

За српске школе у будимској епархији.

Ученици III. разреда срп. основне школе у Нови Карловци скупили и епар. управи будимској послали свега 29 круна 30 филира. Приложили пак: ученици III. разреда 4 круне 80 филира; 4 круне Љубомир Милановић, свештеник; по 2 круне Филијала Српске Пазовачке Банке, Милош Белић; по 1 круну Н. Н., Алекса Ст. Максимовић, Живан Добић, Ђура Живан Белић, Стева Смуђа, Љубомир Ђалић, Мија Михајловић, Дамјан Трбојевић, Милорад Галовић, Јован Ђалић, Живан Поповић; по 60 филира Ранко Трбојовић; по 40 филира Ж. Ђирић, Ранко Панковић, Мита Максимовић и Јован Мучало; по 30 филира Павле Ракар; по 20 филира Јован Вујковић, А. Опсеница, Ј. Стојановић, И Вучетић, Т. Икраш, М Котур, Павле Шербеција, Никола Бичански, Митар Јовић, Живан Делибос, Раја Радовановић, Славна Кепић, Живан Шербеђија и Мита Мучало; по 10 филира Ж Јовић и Драга Опсеница. — Павле Гавриловић, парох у Горњем Ковиљу, скупио и епарх. управи будимској послао на зидање школа 67 круна 56 филира. Приложили су пак: по 50 круна Црквена општина; по 1 круну Душан Вујић, Бранко Пилић, Гавра Верначки, Светислав Грлић, Стеван Јованов, Марко Живанов и Павле Гавриловић; по 60 филира Милан Нешин, Ђока Ђурђев; по 50 филира Никола Паунић, Милан Плавшић, Младен Томић и Глиша Станков; по 40 филира Обрад Станков, Иса Верначки, Лука Живанов; по 20 филира Павле Верначки, Коста Маринков, Мика Гладикосић. Тас сакупљен о Узкрсу 5 круна 56 филира.

Нападај на барутану у Земуну.

Читамо у земунским листовима, да је приликом нападаја на земуноку војничку барутану погођен војник Ладислав Гебел у капу. После тога је појачана стража на барутани. Из Беча пак јављају, да је у Земун дошао српски великошколац Милетић из Београда и полицији пријавио, да су нападај на барутану извршили српски ђаци, чија је имена означио. Двојица од тих ђака били су се тога ради преселили у Земун и узели стан код једне ратарке. Приликом даљег исказивања установљено је, да је Милетић умоболан па је отпуштен. Али даљим трагањем је наводно утврђено, да су Милетићеви искази делимично истинити. Поменута ратарка је признала, да су код ње била на стану два српска ђака, али су у понедељак 28. маја (10 јунија) пријавили, да морају отпутовати а пре тога су их посетили три српска официра Те ноћи, између 28. и 29. маја, извршен је нападај на барутану. Истрага се даље води, па ће се видети, шта је у ствари.

Откриће споменика Милици Српкињи у Раваници.

Добротворна Задруга Српкиња Иришкиња јавља, да ће се на Видов дан о. г. открити споменик Милици Српкињи, који је израдио вајар Јован Тешић. Свечаност открића извршиће се после службе Божје у манастирској башти. Митровачка српска црквена певачка дружина певаће „Воскликните Господеви“. О Милици Српкињи говориће гђа Олга Костић из Шида. Мешовити збор румског српског црквеног певачког друштва певаће „Мојој Фрушкој Гори“, песму Милице Српкиње, композицију И. Бајића. Гђца Катица Барковић из Иригa декламоваће „Пред спомеником Милице Српкиње“ од Мире. Мушки збор раковачког српског певачког друштва „Јединства“ певаће „Што ћутиш, ћутиш“. У пола три сата после подне биће банкет, за који се од особе плаћа 3 круне, а пријавити се ваља до 10. јунија добротворној задрузи Српкиња у Иригу. Новац се шиље у напред. После банкета биће пред спомеником Милице Српкиње или у дворници Касине концерат с овим програмом: 1. „Хеј трубачу“, пева мушки збор митровачке српске црквене певачке дружине. 2. „Српски оро“ од Маринковића. 3. „Свак нек пева“ од Јенка. 4. „Ој облаци“ и „Песма српских соколова“, пева румско српско црквено певачко друштво. Железнички возови долазе из Руме у Раваницу у 8, 10 и 11 сати пре подне. Гостеће дочекивати чланице добротворне задруге Српкиња Иришкиња, које ће имати на грудима српске тробојке. Оне ће давати потребна обавештења.

Испит зрелости у Земуну.

У Земунској реалној гимназији приступило је испиту зрелости 16 ученика и сви су положили и то: с одличним успехом Бранко Лукач Ђорђе Глумац, Петар Стефановић, Мирко Суботић, Стојан Турајлић, Петар Пап, Рудолф Шефер, Јосип Слаби, Славко Шмегач; за зреле су проглашени: Дамјан Мангуловић, Ђорђе Бороцки, Милан Драгутиновић, Звонко Голубић, Фрања Хумлер, Рихард Кист и Јосип Ловрић.

Брзина једног телеграма.

У суботу пре подне у 10 сати и 40 минута предат је телеграм на адресу нашег уредништва. Тај телеграм примљен је у Новом Саду на брзојавној станици тек у 3 сата и 15 минута, а уредништву је уручен у 4 сата и 40 минута. Телеграм је стигао из Београда у Нови Сад тек за 4 сата 35 минута, а док смо га примили прошло је пуних 6 сати. Особним возом се може из Београда доћи у Нови Сад за 3 сата, а телеграму је требало 6 сати! У том телеграму саопштено нам је, да је руски цар Никола у Москви врло лепо примио српско изасланство, те Николу Пашића одликовао орденом Александра Невског првог степена, а остале чланове другим одличјима. Сигурно је цензура мрцварила овај телеграм — па је због тога путовао пуних 6 сати из Београда до нашег уредништва.

Кратке вести.

— Турска влада расписала је стечај за чуваре железничких пруга, који ће бити у војничкој служби, а сваки ће чувати пругу у дужини од 2 километра.

— Тителској општини стављен је предлог, да на 5 јутара посеје траву, а добивеним семеном после да засеје цели пашњак.

— Парни млин у Чуругу, који вреди 120 хиљада круна, продат је на лицитацији за 59 хиљада круна.

— У Жабљу се верио 82-годишњи Јожеф Силак са 67-годишњом Верином Бартуш.

— У Ковиљсентивану одбегла је једна 15-годишња девојка за 18 годишњег Милоша Пејака. Девојка је враћена родитељској кући, али је изјавила, да је својевољно била одбегла.

— Стеван Близанац у Чуругу распорио је себи трбух за време, док су жандари тражили по његовој кући отров, којим је отровао своју новорођену ћерку, а отровао ју је због тога, што су га плашили, да ће морати издржавати жену и дете, ако га жена напусти.

— У близини железничких шина земунске фабрике Биндер и Полгар нађен је у бари леш једне сељакиње. Не зна се одакле је та сељакиња била Железнички радник Миша Митнауер осумњичен је, да ју је убио и отео 500 круна. Он то неће да призна.

— У Београд је стигао др. Мато Грацић, један од најугледнијих Срба католика у Дубровнику.

— Срби у Призрену решили су, да оснују Српску Банку. Политичка је власт послала молбу њихову министру трговине са препоруком.

— Турски сабор одобрио је градњу железнице од Скопља на Тетово и Гостивар.

— У Призрену су ухапшени грчки берберин Михајил, грчки учитељ Љубомир Радић, агент Љубомир Кујунџић под сумњом, да су помагали турским војницима, да пребегну у Србију.

Брзојави „Застави“.

Стигли 4 јуна

Неистинита вест.

Београд. Вест пештанских и бечких листова, да је пред краљевим двором била демонстрација, не одговара истини. Овде није било никаквих демонстрација.

Оставка митрополита Летице.

Сарајево. Српски православни митрополит Евгеније Летица поднео је молбу за пензију и отпутовао из Сарајева. Узрок је наводно сукоб са владом ради уређења свештеничког питања. С друге се стране чује, да је узрок изјава министра Билинског на железничкој станици, да му је врло жао, што не види и Штадлера ту. Тиме је Литица увређен.

Отварање нове железничке пруге у Србији.

Београд. Јуче је свечано отворена нова железничка пруга од Чачка до Ужица, која има преко Сталаћа везе са главном железничкот пругом. Пруга је дугачка 54 километра. Први воз стигао је у Ужице у 2 сата после подне. Владу су заступали министри Илић и Јовановић.

Талијанско-турски рат.

Париз. Француска и Енглеска неуморно раде на сазиву европске конференције, на којој би се изравнао пут миру између Италије и Турске. Италија је на то већ пристала. С тога за сада неће доћи до поновна нападаја на Дарданеле.

Састанак владара.

Петроград. У другој половини месеца јула састаће се у Финским водама руски цар Николај са енглеским краљем Ђорђем, а затим са немачким царем Виљемом. На састанку руског и немачког цара биће и руски министар спољних послова Сазонов и немачки Кидерлен-Вехтер.

Српско-бугарски царински савез.

Софија. Бугарски министри Јабландски и Франгија изјавили су, да би врло потребно било, да између Србије и Бугарске дође до царинског савеза, али се пре тога мора изменити читав низ закона, а осим тога у тај савез би требало да уђу и Турска и Румунија. У томе правцу није још ништа предузето.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

СРПСКА ШТЕДОНИЦА Д. Д.

У ОКУЧАНИМА

ПРОДАЈЕ: три градилишта у средини места Окучани, која су згодна за сваки обрт. — *Рефлектанти нека се пријаве најкашње до 25. јуна* о. г. по новом календару ради поближих увјета. 884 3—3

Др. **ДРАГОЉУБ ШРАГА**

специјалиста и оператор за болести носа, грла и ушију

ИЗ БЕОГРАДА

ординираћа за време сезоне у

ВРЊАЧКОЈ БАЊИ

Вила Арновљевић.

879 2—5

Ад. II. Г. 50/през. ex 1912.

СТЕЧАЈ.

У српској православној великој гимназији карловачкој расписује се овим стечај на упражњено место катихете и ексхортатора, које се има попунити почетком школске године 1912./13.

Плата је суплентска 1600 К; за испитаног катихету основна је плата 2600 К са 560 К станарине.

Ваљано инструиране молбе треба слати потписаном председништву најдаље до Преображења, 6. (19.) августа т. г.

У *Карловцима*, 28. маја (10. јунија) 1912. год.

Председништво Патроната српске вел. гимназије Карловачке

Лукијан с. р.

918 2—3 патријарх.

Ад. II. Г. 51/през. ex 1912.

СТЕЧАЈ.

У српској православној великој гимназији карловачкој расписује се овим стечај на упражњено место учитеља за класичну филологију, евентуално за српски језик као главну и класичну филологију као споредну струку, које се има попунити почетком школске године 1912/13.

Плата је суплентска 1600 К; за испитаног професора основна је плата 2600 К са 560 К станарине.

Ваљано инструиране молбе треба слати потписаном председништву најдаље до Преображења, 6. (19.) августа т. г.

У *Карловцима*, 28. маја (10. јунија) 1912. год.

Председништво Патроната српске вел. гимназије карловачке

Лукијан с. р.

патријарх. 919 2 3

Нове Књиге: Дела Ђуре Јакшића К 15·— Др. М. Тривунац: **О Немцима** К 2·50. **Златни Праг** илустровано 30 филира. — Гершић: **Светозар Милетић, о години 1848.**

Шаље и на отплату, издавач:

Напредак - Земун.

903 2—10

:: :: :: ЗА СВОЈУ :: :: ::

шпецерајску и деликатеса трговину

потребујем **1 ВАЉАНОГ ПОМОЋНИКА**

који је потпуно наведеној струци вичан, и да говори, немачки и мађарски. Понуде са ознаком плате слати на НИКОЛУ ЂУРИЋА, ВУКОВАР. 911 2—3

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду.